

→ Werkgeversorganisaties en vakbonden

LANGE TRADITIE VAN EIGEN SOCIALE AFSPRAKEN

De agrarische en groene sectoren kennen een lange traditie van samenwerking. Aan het begin van de vorige eeuw ontstaan allerlei coöperaties van ondernemers. Dan ontstaan behalve werkgeversorganisaties ook vakbonden die op allerlei gebieden afspraken maken met elkaar over arbeidsvoorwaarden.

Na de Tweede Wereldoorlog nemen werkgevers- en werknemersorganisaties allerlei initiatieven op landelijk niveau. Het bekendst zijn het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw en het Vacantiefonds. Vanuit cao-afspraken en naar aanleiding van wijzigingen in allerlei wetten slagen sociale partners er in om steeds weer nieuwe afspraken te maken. Indien nodig wordt er ook geschrapt in regelingen. Sinds 2005 vinden de activiteiten plaats onder de vlag van Colland.

Sociale wetgeving

De ongevallenwet van 1901 wordt vaak beschouwd als de eerste echte sociale verzekeringswet in Nederland. Deze wet geldt aanvankelijk alleen voor gevaarlijke industriële bedrijven en bijvoorbeeld niet voor de land- en tuinbouw. In 1922 treedt de Land- en Tuinbouwongevallenwet in werking "tot verzekering van personen werkzaam in de landbouwbedrijven, tegen geldelijke gevolgen van ongevallen, hun in verband met hun dienstbetrekking overkomen". Voor de werkgever is een mogelijkheid om zich vrijwillig te verzekeren. Voor de uitvoering van de regeling kunnen private "bedrijfsverenigingen" worden opgericht. Later dienen deze als kern voor de Bedrijfsverenigingen die vanaf 1952 worden belast met de uitvoering van alle sociale verzekeringen.

In 1931 wordt er voor de eerste keer overleg gevoerd tussen de centrale boerenorganisaties en de landarbeidersbonden. Pas in de herfst van 1939 wordt permanent overleg afgesproken. Na 1941 wordt het overleg ondergronds

voortgezet. Tijdens de Tweede Wereldoorlog treden enkele wetten in werking die gedurende lange tijd onderdeel zijn van de sociale wetgeving in Nederland. Op bevel van de Duitse bezetter treedt op 1 november 1941 het Ziektenfondsbesluit in werking waardoor mensen met een inkomen onder de loongrens verplicht zijn om zich aan te sluiten bij een erkend ziekenfonds. Het besluit legt de kern van een systeem dat tot 2006 blijft bestaan. Werknemers met een inkomen boven de loongrens en niet-werknemers (bijvoorbeeld ambtenaren) kunnen een vrijwillige ziektenfondsverzekering of een particuliere ziektenkostenverzekering afsluiten.

Oprichting Vacantiefonds

Na de oorlog hervatten de werkgevers- en werknemersorganisaties hun overleg in de nieuwe Stichting van de Landbouw. Dat leidt onder andere tot de oprichting van een Bedrijfspensioenfonds en van het Vacantiefonds. De "R.K. Landarbeider" meldt in het januarinumnummer van 1948 "Voorhands zal de registratie beperkt blijven tot de loonarbeiders en tot hen, die sedert 1 Mei 1947 gedurende korte of langere tijd als loonarbeider in ons bedrijf zijn werkzaam geweest". Tot een registratie van de "niet-loonarbeiders" komt het uiteindelijk niet, ook vanwege bezwaar van de overheid. De discussie is weer in een andere vorm actueel. Nu wordt er nagedacht over mogelijkheden voor bijvoorbeeld zzp'ers en uitzendkrachten.

In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw gaat de overheid verder met het vervolmaken van het sociale stelsel in Nederland. De agrarische en groene sectoren sluiten de eigen regelingen daar zo nauw mogelijk op aan via de Agrarische Sociale Fondsen. Behalve overheidsregelingen voert het ASF ook sectorale regelingen uit.

Oprichting Stigas

In de jaren zeventig en tachtig doen zich geheel nieuwe uitdagingen voor op het gebied van kwaliteit en omvang van het werk in de sectoren. In combinatie met cao-afspraken volgt in 1979 de oprichting van SUWAS om vervroegde uit-treding mogelijk te maken zodat een oudere werknemer plaats kan maken voor een werkloze jongere. Onder invloed van de vergrijzing is de situatie nu totaal anders en wordt het fonds afgebouwd. Ter verbetering van de arbeidsomstandigheden in de sector volgt in 1986 de oprichting van Stigas. Na het maken van scholingsafspraken in diverse cao's volgt in 1989 de oprichting van het scholingsfonds Stosas.

Overbruggingsfonds

Soms zijn overheidsmaatregelen aanleiding tot het maken van aanvullende afspraken. Zo wordt in 1996 het Overbruggingsfonds opgericht. In ons land is het weer soms zo slecht, dat er buiten niet gewerkt kan worden. Dat kan grote gevolgen hebben voor bedrijven. Daarom is er voor de sectoren die dat willen een voorziening voor onwerkbaar weer getroffen in de vorm van een fonds.

Loondoorbetaling tijdens ziekte

Om de loondoorbetaling van zieke werknemers te garanderen wordt in 1994 SAZAS opgericht. Aanvankelijk is aansluiting voor alle bedrijven verplicht. Tegenwoordig kunnen bedrijven die dat willen zich daarvoor verzekeren bij SAZAS. Zo wordt de uitvoering vergemakkelijkt van de afspraken in de verschillende cao's over loondoorbetaling tijdens ziekte. Door nauw samen te werken met Stigas ontstaat zo een effectieve ondersteuning van bedrijven en werkenden op

het terrein van arbeidsomstandigheden, preventie en verzuim. De stevige positie van SAZAS in de sector maakt het ook mogelijk om in 2004 een product te lanceren voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering van zelfstandigen (AVAZ).

Samen Sterk

Met de oprichting van Colland in 2005 worden de verschillende sociale regelingen in de agrarische en groene sectoren onder één dak gebracht. De bedoeling daarvan wordt tot uiting

gebracht in de titel van de eerste brochure van Colland: "Samen sterk". In veel gevallen levert bundeling van de sectoren voldoende volume op voor gezamenlijke maatregelen en regelingen. Daarbij streeft Colland steeds meer naar maatwerk. De ontwikkelingen in de sectoren en de plannen van de overheid leveren voldoende stof op voor discussie over de toekomst van het collectief van sociale regelingen in de agrarische en groene sectoren.

TIJDLIJN VAN ENKELE WETTELIJKE REGELINGEN EN SECTORINITIATIEVEN

Wettelijke regelingen

1901	Ongevallenwet (niet voor de Land- en Tuinbouw)
1913	Ziektewet (in werking in 1930 na aanpassing in 1929)
1919	Arbeidswet en Ouderdomswet
1922	Land- en Tuinbouw Ongevallenwet (verzekering tegen geldelijke gevolgen van ongevallen)
1939	Kinderbijslagwet voor loontrekkenden (in werking in 1941)
1941	Ziektenfondsbesluit
1947	Noodwet Ouderdomsvoorziening ("trekken van Drees")
1949	Werkloosheidswet (WW), aanvullingen 1964
1952	Organisatiewet Sociale Verzekeringen, o.a. wettelijke basis voor de bedrijfsverenigingen
1956	Algemene Ouderdomswet
1965	Algemene Bijstandswet
1966	Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)
1987	Stelselherziening sociale zekerheid (o.a. nieuwe Werkloosheidswet, nWW)
1997	Nieuwe organisatiewet sociale verzekeringen (o.a. afschaffing Bedrijfsverenigingen)
2002	Wet verbetering Poortwachter
2002	Ontstaan UWV
2004	Afschaffing van de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ)
2006	Stelselherziening ziektekostenverzekering (o.a. afschaffen ziekenfondsen)
2013	Wet werken naar vermogen (WWNV)

Sectorinitiatieven

1922	7 bedrijfsverenigingen belast met de uitvoering van de Land- en Tuinbouwongevallenwet
1946	Start werkzaamheden Vacantiefonds voor den Landbouw
1947	Start werkzaamheden Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw
1952	Eigen agrarische Bedrijfsvereniging en overkoepeling met de eigen agrarische sociale fondsen (ASF)
1972	Stivos (Voorlichting, vorming en scholing van werknemers)
1979	Oprichting SUWAS (Vervroegde Uittreding en later ook WW-aanvulling)
1986	Oprichting Stigas
1989	Oprichting Scholingsfonds Stosas
1994	SAZAS (verzekering loondoorbetaling zieke werknemers)
1996	Overbruggingsfonds
1999	Stichting Uitvoering Sociale Regelingen Hoveniersbedrijf
2004	AVAZ (arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV) voor zelfstandig ondernemers)
2005	Colland als overkoepeling van alle agrarische en groene sociale regelingen
2006	Oprichting Colland Zorg